

Türk Kütüphaneciliğinde Bir Uygulama Profesörü: Hilmi Çelik*

A Professor of Practicing in Turkish Librarianship: Hilmi Çelik

Erol Yılmaz**

Öz

Bu makalede, ortak anılarımız ve anı kitaplarından hareketle, Türk kütüphaneciliğinin renkli ve çok önemli sîmalarından biri olan Hilmi Çelik hakkında kısa bir değerlendirme yapılacaktır.

Anahtar Sözcükler: Hilmi Çelik; Türk kütüphaneciliği; Türkiye Büyük Millet Meclisi Kütüphanesi.

Abstract

In this article, a short assessment will be made about Hilmi Celik, who was one of the most colorful characters and very important persons in Turkish librarianship, with reference to his memory books and our common memories.

Keywords: Hilmi Çelik; Turkish librarianship; The Library of the Grand National Assembly of Turkey.

Giriş

En başta, genel bir değerlendirmeye ve rahatlıkla söyleyebilirim ki, Türk kütüphaneciliğinin iz bırakacak aktörlerinden biriydi Hilmi Çelik. “*Hocaların hocaları*” ile birlikte, kaptan köşkünde yer alanlardan. Sıra dışı ve birinci sınıf bir Kütüphanecilik profesyoneli...

Onunla ilk kez 1992 yılında mezun olduğum günlerde tanışmıştım. Camiada bilinen ismiyle, Meclis Kütüphanesi’ne ikinci kez gidiyordum. İlkinde, birinci sınıfındayken, “Kütüphaneciliğe Giriş” dersi kapsamında incelemek ve kısa bilgiler almak için gitmiş, bilgileri de -şimdi hatırlamadığım- başka bir kişiden almıştım.

Hilmi Bey ile görüşmeye giderken heyecanlı olmadığımı söylersem yalan olur. Gayri resmi de olsa, bir iş görüşmesine gidiyordum ve görüşme yapacağım kişi, Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) Kütüphanesi müdürüydü. Benim için kendisiyle görüşen iki hocam da (Prof. Dr. İrfan Çakın ve rahmetli hocam Yrd. Doç. Dr. Salih Gürbüz) Hilmi Bey ile ilgili övgü dolu sözler söylemişti. Çok önemli ve saygın bir kütüphaneci büyüğüm ile görüşmeye gittiğim farkındaydım. Ancak bölüme kayıt yaptırdığım 1988 yılından başlayarak, hemen her

* Bu yazı, *Hilmi Çelik: Bir ömür kütüphaneci* adlı kitap (Yay. Haz. Ahmet Karataş ve Asuman Akyüz, Ankara: Sabancı Üniversitesi ve TKD Ankara Şubesi, 2009) kapsamında, Türkiye Büyük Millet Meclisi Kütüphane Müdürü olarak görev yaptığım dönemde tarafımdan istenen, ancak yayımlanmayan yazının gözden geçirilmiş halidir.

This article is the revised version of the unpublished article requested from me as part of the book called Hilmi Çelik: A lifetime librarian (Eds. A. Karataş and A. Akyüz, Ankara: Sabancı University and Ankara Branch of Turkish Librarians’ Association, 2009) when I worked as the manager of the Library of Turkish Grand National Assembly.

** Doç. Dr., Türkiye Büyük Millet Meclisi Araştırma Hizmetleri Başkanlığı. e-posta: erolxyilmaz@yahoo.com
Assoc. Prof. Dr., The Turkish Grand National Assembly - Research Services Department.

Geliş Tarihi – Received: 03.02.2016

Kabul Tarihi – Accepted: 22.02.2016

Kütüphane Haftası etkinliğine katılmakla birlikte, bir Hilmi Çelik fotoğrafı yoktu zihnimde. Merak ediyordum? Nasıl biriydi, beni nasıl karşılayacaktı, iş talebime nasıl yaklaşacaktı?

Odasına girdiğimde heybetli vücudu ve sert görünümüyle karşımda duruyordu. Dâvudî sesiyle buyur ettiğinde, çok etkileyici bir kişilikle karşı karşıya olduğumu düşünmüş ve işini iyi bilenlere has, kendinden emin olma halini hissetmişim daha ilk anda. “*Hocalarım*” demişti, “*seninle ilgili çok olumlu şeyler söylediler. Kütüphanemize çok yararlı olacağını belirttiler. Bu kuruma iki yolla girilebilir: sınav kazanarak ya da açıktan atamayla. İkinci yöntemde bir büyük ‘Olur’ aldığında hemen başlayabilirsin. Ben sınavla girilmesini tercih ederim. Zaten kısa bir süre sonra sınav açılacak. Bilim sınavı senin için sorun olmaz, birazcık İngilizce çalış yeter. Senin gibi bir meslek elemanıya ben de çalışmak isterim.*”

Düşüncesini açıkça ifade eden bir yönetici vardı karşımda. Sınavı beklemekten başka yapacak bir şey yoktu. Ancak o sınav açılmadı bir türlü. Meclis Kütüphanesi kadrosuna dâhil olmam da, ancak doktora öğrenimim sonrasında 2004 yılının ortalarında gerçekleşti. Yaklaşık bir yıl sonra, Hilmi Hocam ile Sakarya Üniversitesi’nde düzenlenen bir mesleki toplantıda karşılaşmıştık. Ayaküstü uzun sayılacak bir sohbet şansım olmuştu. Çok şey konuşmuştu. Bir kısmı “kayıt dışı” konulardı. Ancak şu kadarını söyleyebilirim ki, çok açık bir biçimde, “*keşke o zaman öyle söylemeyip de, sınav minav bekletmeden alsaydım seni*” deyivermişti.

Bir süre sonra Meclis Kütüphanesi müdürlüğü görevine atandığım günlerde, “*Sabancı Üniversitesi Bilgi Merkezi Direktörü Sayın Hilmi Çelik sizinle görüşmek istiyor*” dediklerinde merak etmiş, ancak kutlamak için aradığını anladığımda, çok sevinmiş, memnun olmuşum.

Nâzikçe tebrik edip, başarılar dilemesinin ardından, Meclis Kütüphanesi’ndeki çok uzun görevi süresince (1978-1996) neler yaşadığını (aslında neler çektiğini) anlatmıştı. Biraz kızarak, çokça sitemkâr... Başarıları ve yaşadığı kimi olaylar vesaire... Özellikle bazı olayları, cümlelerinden süzülen üzüntü, kızgınlık ve sitemle anı kitaplarında da anlatıyordu. Uzun sohbetimizde, kimi mesleki konularda önerilerde bulunmuş; özellikle ayak kaydirmaya müsait durumlara ve bu konuda mahir kişiliklere vurgu yapmayı da ihmâl etmemişti.

Daha sonra kendisiyle çeşitli vesilelerle bir araya gelmiştik. O kendine has, güven dolu anlatımıyla deneyimlerini dinleme imkânı bulmuştum.

2007 yılında Koç Üniversitesi’nin LIBER 2008 hazırlığı aşamasında, kütüphane direktörü Sayın Didar Bayır’ın daveti vesilesiyle birlikte olmuştu. Aynı yıl, Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü’nün uluslararası sempozyumunda karşılaşmıştık. KOHA kütüphane programının oturumunda görüşme, konuşma imkânımız olmuştu.

İki anı kitabını (Çelik, 2007; Çelik, 2008) okumamın ardından bir kez daha telefonla görüşmüştük. Geçmeden söylemeliyim; bu iki kitap birlikte okunduğunda, onu, *Türk kütüphaneciliğinin kaptan köşküne* yerleştiren gerçek bir başarı öyküsü görülecektir.

Telefonda olmamıza karşın çok şey konuşmuştu. Sözlerinin odağında Meclis Kütüphanesi yer almıştı. Söylediklerinin bir kısmı kitaplarında da yer alıyor olmakla birlikte, o satırlara dökülmemiş ayrıntılar konuşulmuştu, çokça ve sansürsüz olarak. Doğrusu, bugüne de epeyce ışık tutuyordu, kayıt dışı olarak anlattıkları. Kızgındı, kimi olaylara ve kişilere, ama daha çok kırgındı. Vefasızlıklara vurgu yapmış, zaman zaman duygusallaşmıştı. Sözleri, “*aman ha, bu kişiliklere ve şu tür olaylara dikkat et*” mesajı taşıyordu. Müdürlük görevinden alınmama ilgili olarak çok şey söylemek istiyordu sanki. Hatta genelde söylemek istediği pek çok şey var gibiydi. O nedenledir ki, kısa süre sonra emekli olup Ankara’ya yerleşeceğini söylediğinde, uzun bir sohbet sözünü de alıvermişim konuşmamız bitmeden. “Seve seve” demişti, tüm babacanlığıyla.

Yüz yüze son konuşmamız ise, 2008 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nin davetlisi olarak katıldığım bir programa (American Libraries) dair izlenimlerimi aktardığım konferansı dinlemek için geldiğinde, Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü'nde olmuştu. Konferans sonrasında, yayıncısının hoş sürpriziyle oraya getirilen ikinci kitabımdan imzalamıştım kendisine. Konferans öncesinde ve sonrasında konuşmalarımızda, söz dönüp dolaşıp Meclis Kütüphanesi'ne gelmişti sık sık. Bazı durumları ve aktörlerini, büyük bir kırgınlıkla, üzüntüyle ve yer yer öfke dolu ifadelerle anmıştı yine.

Anılar, Anılar

Yazımın bu aşamasında, paylaşımlarımızın yanı sıra, kendisiyle ilgili pek çok yeni şey öğrenmeme ve onu daha yakından tanımama vesile olan kitaplarını tekrar anarak değerlendirme yapmak istiyorum. Büyük bir Hilmi Çelik fotoğrafı veren o dopdolu eserleri...

Çok şey anlatır Hilmi Hoca bu eserlerinde. Okurunu pek çok olaya şahit eder. Kütüphanecilik Bölümü'ne girişi ve bu süreçte rahmetli Hocamız Prof. Dr. Osman Ersoy ile yaşadıkları; Ortadoğu Teknik Üniversitesi Kütüphanesi'nde görev yaptığı dönem; yurtdışındaki yüksek lisans öğrenimi sırasında yaşadıkları; Meclis Kütüphanesi'ne müdür olarak atanması; özellikle emeklilik öncesi olmak üzere, buradaki uzun yöneticilik döneminde yaşananlar; bürokrasiye ilişkin "ilginç" örnekler; başarıma azmi, ulusal ve uluslararası düzeydeki mesleki başarıları; davet edilerek Sabancı Üniversitesi Bilgi Merkezi'ni kurma işine girişmesi ve elde ettiği büyük başarı; IFLA '95 organizasyonunun en başında, işin Türkiye'ye alınması aşamasındaki girişimciliği ve sonlandıran ekipteki önemli katkısı vs...

Yazarı hakkında çok yönlü bilgi veren bu kıymetli eserler sayesinde, TBMM ve Meclis Kütüphanesi hakkında da pek çok şey öğrendiğimi önemle belirtmeliyim. Yer yer oto sansür uygulamışsa da, geniş bir döneme ışık tutan anılarını açık bir şekilde anlatmış Hilmi Bey, samimi ve akıcı bir dille. Bazen düşündürüyor okurunu, yer yer hüzünlendiriyor, kimi zaman da gülümsetiyor.

Kendisiyle en önemli ortak noktamız Meclis Kütüphanesi müdürlüğü olan Hilmi Hoca *-ki bu benim için gurur verici bir durumdur-*, kelimenin tam anlamıyla başarılı bir profesyoneldi. Doğrusu bu, Meclis Kütüphanesi müdürlüğü döneminde net biçimde görülür.

Onun görev yaptığı dönemde, Meclis Kütüphanesi'nde araştırma, otomasyon, kütüphane ve dokümantasyon faaliyetleri en üst düzeyde yürütülür; Parlamento'ya otomasyon sistemi kurulur; çeşitli veritabanları oluşturulur; Parlamento gündemine gelen ya da gelmesi muhtemel konularda milletvekillerini bilgilendirmek için, "Bilgi" adlı aylık bir dergi çıkarılır; çeşitli raporlar hazırlanır ve bazıları kitap olarak yayımlanır; yurt dışına giden parlamenterlerin, gittikleri ülkeleri tanımaları için ülke profilleri hazırlanır; çeşitli bilgi bankaları oluşturulur; kütüphane kadrosuna, amaçlarını gerçekleştirecek nitelikte yeni personel dâhil edilir; kütüphanecilere uzman kadroları verilir; birçok ulusal ve uluslararası toplantıya katılım sağlanır; parlamentolararası toplantılara katılım izni alınır; yasama bilgi sisteminin çağdaşlaşması için teknolojik ve yönetsel destek sağlanır ve sonuç olarak, TBMM Kütüphanesi, ulusal ve uluslararası düzeyde tanınan örnek bir parlamento kütüphanesi haline gelir; daha iyi bilinmeye başladığı için de, gelişmekte olan ülke parlamento kütüphaneleri için iyi bir örnek olarak sözü edilir (Çelik, 2007, ss. 32-33, ss. 280-281; Çelik, 2008, ss. 203-204).

Burada mutlaka belirtmeliyim ki, Hilmi Bey'in döneminde gerçekleştirilen son derece değerli çalışmalar, halen Meclis Kütüphanesi uygulamaları içerisinde çok önemli bir yer tutmakta ve yoğun bir şekilde kullanılmaktadır.

Hilmi Hoca, aynı zamanda, mesleğinin her aşamasında yaptığı çalışmalarda güçlü bir halkla ilişkiler faaliyeti de yürütmüştür. Diğer bir ifadeyle, sadece önemli çalışmalar yapmakla kalmamış, bunun sunumunu da her ortamda başarılı bir şekilde gerçekleştirmiştir.

Hoca'nın başından sonuna aktörlerinden biri olduğu son derece önemli bir proje, Türk kütüphaneciliği tarihine yüz akı olarak geçen IFLA-95'dir.

Gerçekten de, "Gönüllüler Takımı"nın bir üyesi olarak bulunduğum bu uluslararası etkinlik öylesine başarılıydı ki, Hilmi Hoca bunu, "*bu kadar iddialı olabilmenin, bu kadar iddialı lafları söyleyebilmenin nedeniyse, yıllarca İstanbul-95 toplantısının katılımcıların dillerinden düşmemesidir*" (Çelik, 2007, s. 295) sözleriyle dile getirmekte son derece haklıdır.

Tarihe kaydedilmiş büyük başarılarının ardından Meclis Kütüphanesi müdürlüğünden emekli olsa da, çok sevdiği mesleği ve başarılı kariyeri onu emekli etmeye niyetli değildir. Daha birkaç ay geçmeden, üniversitenin kuruluş çalışmalarını yürüten Genel Sekreteri'nin aramasıyla bir anda kendisini İstanbul'da, sonuna kadar başarıyla sürdürdüğü Sabancı Üniversitesi Bilgi Merkezi Direktörlüğü pozisyonunda bulur (Çelik, 2007, s. 34).

Son Söz

Kısacası, mesleğini çok iyi bilen, ulusal ve uluslararası zeminlerde başarıyla temsil eden, her zaman kendisini geliştiren, öğrenen ve öğrendiklerini öğretmekten zevk alan bir profesyonel; ayrıca, sorunları görmezden gelen değil üstüne üstüne giden, çözüm noktasında tüm şartları zorlayan, her zaman heyecanlı ve istekli bir yöneticiydi Hilmi Hoca.

Sürekli izlemeye çalıştığım, yazılarını okuduğum ve yönetici ya da konuşmacı olduğu toplantılara katıldığım, *birinci sınıf bir meslek elemanı* oldu benim için her daim. Mesleğimizin akademik boyutunda değildi, ama uygulama alanında sürekli yenilikleri arayan, uluslararası mesleki gelişmeleri takip eden ve bunu ulusal alana taşıma gayretinde olan bir *meslek üstadıydı*. Bu yönüyle de, yazımın başlığına da aldığım üzere, *Türk kütüphaneciliğinde bir uygulama profesörüydü saygıdeğer büyüğüm Hilmi Çelik*.

Kaynakça

Çelik, H. (2008). *Hüzne veda: Anılar*. İstanbul: Eren Yayıncılık.

Çelik, H. (2007). *Hüzünleri taşıdım sevinçleri yaşadım: Anılar*. İstanbul: Eren Yayıncılık.